

Dapper dier

De duif van Verdun

Vaandrig Léon Buffet komt niet voor in onze geschiedenisboekjes. Onterecht eigenlijk. De negentienjarige jongen, grootgebracht in een weeshuis, heeft tijdens de Eerste Wereldoorlog namelijk een prestatie van formaat neergezet. Buffet zat samen met zo'n vijfhonderd man opgesloten in Fort Vaux, vlakbij Verdun, toen duidelijk werd dat de Duitsers inmiddels op het dak van het fort stonden. Ze zaten als ratten in de val.

Ben Vriesema is
redacteur van Kleio.

An het begin van 1916 leek de situatie gunstig: Verdun leek onneembaar omdat er een gordel van forten rond de stad lag, met het illustere, zware Fort Douaumont als imposantste. Echter, op 26 februari 1916 werd – zonder slag of stoot – het fort door de Duitsers ingenomen. Keizer Wilhelm was daardoor zo blij verrast dat hij alle schoolkinderen vrij gaf. (Dat Fort Douaumont voor veel Duisters en Oostenrijkers een magische klank had, bleek uit het feit dat Hitler zich gedurende zijn opmars door Frankrijk tijdens de Tweede Wereldoorlog liet vereeuwigen voor het genoemde fort.)

Boven: Het monument voor de oorlogsdieven in Brussel.
Hiernaast: Monument ter ere van de laatste postduif van majoor Raynal; de plaquette hangt aan de muren van Fort Vaux.

De Duitsers waren uiteraard van plan om Frankrijk verder binnen te trekken, alleen ging dit veel langzamer dan gepland. De Fransen, inmiddels onder leiding van generaal Pétain, probeerden de opmars te stoppen. *'Ils n'ont pas passé'* werd de leus. Een van de forten die behouden moest blijven was Fort Vaux. Het vormde samen met het fort van Douaumont en het fort van Souville een buffer ter bescherming van de stad Verdun. In het fort zaten – zoals gezegd – meer dan vijfhonderd Franse soldaten, een hond en een aantal duiven. En Buffet. Nadat de Duitsers het fort wekenlang hadden belegerd (geen Fransoos eruit, de geopende luchtgaten proberen te vullen met gifgas) werd duidelijk dat de situatie voor de Fransen onhoudbaar was geworden: het voedsel raakte op, het drinken werd op rantsoen geplaatst (de soldaten kreeg nog maar een halve liter water per persoon per dag, resulterend in mannen die zo dorstig waren dat ze muren aflikten en zelfs hun eigen urine gingen drinken). Er moest wat gebeuren.

Duiven

Gelukkig waren daar de duiven. Postduiven hadden al in eerdere oorlogen hun diensten bewezen en ook nu was majoor Raynal

ervan overtuigd dat de duiven berichten konden doorgeven aan het hoofdkwartier in de Citadel in Verdun. Hulptroepen moesten gestuurd worden om de Duitsers van het dak te jagen en het fort van proviand te voorzien. Raynal bond aan de pootjes van de duiven berichten die duidelijk moesten maken hoe ernstig de situatie was.

In Fort Vaux heerste grote onzekerheid, omdat niet duidelijk was of de duiven wel op de plaats van bestemming aankwamen. Immers, een verveelde Duitse soldaat kon gaan schieten op zo'n duif omdat hij ook wel begreep dat dit het enige communicatiemiddel voor de Fransen was. Daarnaast was er nog het gifgas: waren de longen van een duif daartegen bestand?

Op 4 juni 1916 besloot Raynal een laatste oproep te doen aan het hoofdkwartier om de gevraagde steun te krijgen. De laatste duif die Raynal had, vloog weg. De boodschap in het kokertje aan de poot eindigde met de woorden: *'C'est mon dernier pigeon'*.

Helaas, het beestje kwam direct nadat het in de lucht gegooid was weer terug. Bang voor de Duitsers? Verblind door het gas? Raynal probeerde het opnieuw en nu vloog de duif weg, maar werd direct beschoten door de Duitsers (het was waarschijnlijk de enige nog levende vogel in de omgeving), fladderde door wolken gifgas en... bereikte het hoofdkwartier. De duif kon het kokertje afleveren, maar viel vervolgens dood neer, net als de ijl-bode Phidippides in 490 v.Chr. die de Grieken de boodschap bracht dat de Perzen in de Slag bij Marathon waren verslagen.

Nachtelijke ontsnapping

De Franse soldaten in Fort Vaux hadden geen weet van de heroïsche vlucht van de duif. Zij bleven hopen op versterking. Maar omdat deze uitbleef, gaf Raynal vaandrig Buffet de opdracht om met een paar anderen in het donker het fort te verlaten, door de linies te kruipen, de Citadel proberen te bereiken en – nogmaals – de noodzaak van directe steun door te geven.

Buffet slaagde wonderwel, bracht het bericht over, kreeg voor zijn heldenmoed een medaille opgespeld en werd vervolgens weer teruggestuurd! Het lukte Buffet zelfs om weer door de linies te kruipen en ongedeerd terug te keren in het fort. De gevraagde militaire steun werd opgezet, maar mislukte, waardoor Raynal zich gedwongen zag het fort na meer

dan een maand belegering prijs te geven. Een overgave die zeer ceremonieel en respectvol verliep overigens.

Hoe ging het verder met de hoofdrolspelers van het drama van Fort Vaux? Raynal en alle militairen werden door de Duitsers gevangen genomen. Na de Eerste Wereldoorlog ging Raynal de politiek in en werd pacifist. Léon Buffet werd na de oorlog leraar in Perpignan. En de duif? Die werd opgezet, kreeg postuum een hoge militaire onderscheiding en is nu te bewonderen in het postduivenmuseum in Suresnes, een voorstad van Parijs.

Overigens is de duif van Verdun niet de 'dapperste aller duiven'. Tijdens de Tweede Wereldoorlog vloog een duif (later genoemd 'GI Joe') zo'n dertig kilometer in twintig minuten met het bericht een bombardement af te gelasten. Hij arriveerde net op tijd, zodat het Zuid-Italiaanse dorpje Calvi Risorta met de daar gelegerde Britse troepen niet door de Amerikanen werd gebombardeerd. Het radiocontact was verbroken en de postduif bleek als enige in staat de Amerikanen te bereiken. Voor alle oorlogspostduiven staan onder andere in Brussel en Charleroi monumenten. ■

Bronnen

- G.A. Geerts, *Het militaire gebruik van postduiven* (Alphen a/d Rijn 1989).
- A. Horne, *The price of glory: Verdun 1916* (London 2007).
- Hans van Lith, *Een duif te Dordrecht*, in: *Opgediept Verleden*, deel V, Western Front Association Nederland (2004).
- H. Meijerink, *Postduiven – Helden in de Eerste Wereldoorlog* (onder andere te vinden op www.wereldoorlog1418.nl/duiven).
- *Pigeons and World War One* via www.historylearningsite.co.uk.

Het monument voor de pigeon soldat in Charleroi.